

Illyés Gyula: Testvérek

Ősbemutató: 1972. szeptember 29. Pécs

Rendezte: Nógrádi Róbert. Diszlettervező: Vata Emil. Jelmeztervező: Vágó Nelly.

Bemutató a Budapesti Nemzeti Színházban: 1973. április 19.

Rendezte: Vadász Ilona és Marton Endre. Diszlettervező:

Csányi Árpád. Jelmeztervező: Vágó Nelly.

Szereplők: 3 férfi, 1 nő.

Illyés Gyula /Rácegrespuszta, 1902. - /költő, a huszadik századi magyar irodalom kiemelkedő alakja. Tanulmányait a Sorbonne-on végezte. Párizsban jelentek meg első versei magyar nyelvű folyóiratokban. Első verseskötete 1928-ban látott napvilágot. A harmincas években a "népi írók" mozgalmának egyik vezéralakja. A felszabadulás utáni irodalmi munkássának elismeréséül háromszor tüntették ki Kossuth-díjjal /1948., 1953., 1970./ . Drámaírói munkássága is igen jelentős. Első drámáját, A tü fokát, amely a népi származású értelmiség hivatásáról szól, 1944-ben írta. Ezt követte történelmi drámáinak egész sora, amelyekben a magyar történelem fordulópontjain népe sorskérdéseit vizsgálja. /Ozorai példa - 1952; Fáklyaláng - 1953; Dózsa György 1956; Malom a Sédén - 1960; Különc - 1963; Testvérek - 1972; Az ünnepeit - 1973/. Több művében tett kísérletet a népi hagyományokból táplálkozó komédia megteremtésére /Tüvétevek; Bál a pusztán/. Műveit önálló kötetben és különböző antológiákban kiadták angol, bolgár, cseh, eszperantó, lengyel, német, olasz, orosz, román, szlovák nyelven.

A Testvérek a XVI. században játszódik, a mű történelmi háttere az 1514-es nagy magyar parasztháború. A felkelés bukása után annak vezérét, Dózsa Györgyöt tüzes trónra ültetve végezték ki. Dózsa alakja a magyar irodalomban évszázadok óta a forradalom jelképe.

Dózsa György és testvérbátyja, Gergely búcsuzkodnak. György zsoldoskapitány, az országhatáron teljesít szolgálatot, Gergely pedig papnak készül; a krakkói egyetemre visszatértében látogatta meg a bátyját. György arra vár, hogy a környék püspöke fogadja, s kiadja a zsoldját. A püspöktől azonban éktelen dühvel tér vissza, mert az nem adott neki pénzt. Katonái zsoldja is hónapok óta az urak zsebébe vándorol. Elhatározza, hogy Budára megy a biboroshoz panaszt tenni. A két testvér együtt indul utnak. Még mielőtt el kellene válniuk, katonák támadják meg őket, akik a püspök parancsára Györgyöt le akarják tartóztatni.

A két fivér megvív velük, s Gergely a bátyja életét mentve leszurja a parancsnokot. Ezután - féltve a hevesvéri Györgyöt az érsekkel való beszélgetéstől - követi bátyját Budára.

Budán György az érsektől jöve beszámol öccsének a történekekről. Az érsek meghallgatta Dózsát, bár az nemcsak saját sérelmét mondta el, hanem azt is, hogy az ország népe elégedetlen a harácsoló, kegyetlen földesurakkal. Az érsek válaszul Györgyöt a Magyarországon pápai bullával összehívott kereszteshadak vezérévé nevezi ki. Gergely inti bátyját, hogy ne bizzék az urakban: a pápa nem önzetlenül hirdette meg a kereszties háborút, hanem politikai célok és nyerészkedés vezérlik. Az érsek is saját céljai érdekében akarja kihasználni Györgyöt és a kereszties hadjáratot. György magabiztos, nem győzi meg Gergely érvei. Gergely el akar utazni, ám György kéri, hogy maradjon mellette, mert szükség van a tudására és a támogatására.

Az összegyűlt keresztiesek - javarészt parasztek - döntést követelnek a vezértől. Újabb parancs érkezett ugyanis az érsektől: a keresztieshadat fel kell oszlatni. A testvérek tudják, hogy az újabb parancs az urak félelmét tükrözi: ötvenezer elégedetlen paraszt áll fegyverben. György elhatározza, hogy az éhes, elkeseredett tömeget a felső utasítás ellenére a törökök ellen vezeti. Gergely azonban nem vállal közösséget bátyja döntésével, pedig mint társvezérnek, neki is alá kellene írnia a parancsot. Elmondja kételyeit: a háborúhoz nincs elég pénz, élelem, fegyver. Vitájuk úgy elfajul, hogy Gergely tört ránt Györgyre. Dózsát egyre erősödő lárma szólítja ki a sátorból, ahol a vita folyik. Gergely egyedül maradván földéli szerelmét, Julinkát. György szörnyű hírrel tér vissza: Julinka az urak kezébe került, azok pedig meggyalázza, megcsonkítva, holtan küldték a lányt a táborba. Erre a hírre Gergely is félreteszi aggályait és aláírja a parasztháborúra szóló felhívást.

A két testvér utolsó vitája a parasztháboruban elért győzelmek után zajlik le. Gergely azt kéri Györgytől, hogy a foglyulejtett urakkal ne bánjon el kegyetlenül, mert a bosszuállás is gyilkosság, és árnyat vet az egész forradalom tisztaságára. Amikor azonban Gergely elbucsuzik, hogy elutazzék Krakkóba, György azonnal végez ellenségeivel. Erre Gergely visszatér. Így a friss hadakkal érkező erdélyi vajda, Zápolya, mindkét fivért fogságba ejti. A háboru elbukik.

A két testvér a börtöncellában hitet tesz közös ügyük igazsága mellett. Tudják, hogy nem árulhatják el egymást, mert bár sokat vitáztak, ha más-más módon is, de mindketten ugyanazt az ügyet szolgálták.